

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

Haminan lukion tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma

1. Johdanto

Tasa-arvolain tarkoituksena on estää sukupuoleen perustuva syrjintä ja edistää naisten ja miesten välistä tasa-arvoa sekä tässä tarkoituksessa parantaa naisten asemaa erityisesti työelämässä. Lain tarkoituksena on myös estää sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun perustuva syrjintä.

Yhdenvertaisuusohjelman taustalla on Suomen perustuslaki. Laissa todetaan, että ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan.

Yhdenvertaisuuslaissa kielletään, että ketään ei syrjitä sukupuolen, iän tai kansallisen alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella.

Haminan lukiossa vallitsee toimintakulttuuri, jossa syrjintää ja häirintää ei seurata sivusta, vaan jokainen yhteisön jäsen osaa ja uskaltaa puuttua häirintään ja puolustaa sen kohteeksi joutunutta. Syrjinnän ja häirinnän ennaltaehkäisy sekä siihen puuttuminen kuuluu kaikille.

Haminan lukion opetustoimintaa koskeva tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma pohjautuu Opetushallituksen oppaisiin "Mukana! Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyö

toisella asteella” (2019), ”Esteettömästi toisen asteen opintoihin” (2014) ja Sisäasianministeriön julkaisuun ”Oppia kaikille” (2013).

Tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma on hyväksytty opiskelijakunnan hallituksessa keväällä 2023 ja opettajankokouksessa 9.8.2023.

2. Tasa-arvolain ja yhdenvertaisuuslain käsitteet ja velvoitteet

Tasa-arvolain muutokset: Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta (609/1986/30.12.2014), Yhdenvertaisuuslaki 30.12.2014.

Tasa-arvolain velvoitteet

Vuonna 2014 uudistetun tasa-arvolain 5a pykälä velvoittaa, että oppilaitoksissa tulee vuosittain yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden edustajien kanssa laatia tasa-arvosuunnitelma. Suunnitelma voidaan sisällyttää osaksi opetussuunnitelmaa tai muuta oppilaitoksen suunnitelmaa.

Tasa-arvosuunnitelman tulee sisältää:

1. Selvitys oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta
2. Tarvittavat toimenpiteet tasa-arvon edistämiseksi
3. Arvio aikaisempaan tasa-arvosuunnitelmaan sisältyneiden toimenpiteiden toteuttamisesta ja tuloksista

Erityistä huomiota tulee kiinnittää oppilas- ja opiskelijavalintoihin, opetuksen järjestämiseen, oppimiseroihin ja opintosuoritusten arviointiin sekä seksuaalisen häirinnän ja sukupuoleen perustuvan häirinnän ehkäisemiseen ja poistamiseen. Vuosittaisen tarkastelun sijasta suunnitelma voidaan laatia enintään kolmeksi vuodeksi kerrallaan.

Yhdenvertaisuuslain velvoitteet

Yhdenvertaisuusohjelman taustalla on Suomen perustuslaki. Laissa todetaan, että ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan.

Yhdenvertaisuuslain tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa.

Koulutuksen järjestäjän on huolehdittava siitä, että oppilaitoksella on suunnitelma tarvittavista toimenpiteistä yhdenvertaisuuden edistämiseksi. Oppilaitoksen on varattava opiskelijoille ja heidän huoltajilleen mahdollisuus tulla kuulluiksi edistämistoimista.

Esteettömyys käsitteeseen liitetään usein yhdenvertaisuuden periaate. Koulutuksen esteettömyydellä tarkoitetaan sitä, että opiskelijan mahdolliset tuen tarpeet tai erityisjärjestelyt opiskelijavalinnassa ja opiskelussa eivät saa muodostua esteeksi hänen yhdenvertaiselle koulutukseen valituksi tulemiselleen ja opiskelulle.

3. Opetuksen tasa-arvoa ja yhdenmukaisuutta edistävät tavoitteet

Tasa-arvo sisältyy monin tavoin koulutuksen yleisiin tavoitteisiin ja opetussuunnitelmien perusteisiin. Opetuksen yleisiin tavoitteisiin kuuluvat esimerkiksi ihmisoikeuksien kunnioittaminen ja edistäminen, demokratia ja tasa-arvon edistäminen, omien valintojen suunnittelu ja tekeminen sekä vastuu valinnoista.

Erilaiset opetusmenetelmät, tukitoimet ja opetusjärjestelyt mahdollistavat esteettömän oppimisen oppimis- ja opiskeluvaikeuksista riippumatta. Haminan lukion opetussuunnitelman yhteisessä osassa on tarkemmin kuvattu oppimisen tuen toteuttaminen. Lähtökohtana on se, että pidetään kaikista opiskelijoista huolta, arvostetaan opiskelijoiden erilaisuutta sekä tuetaan heidän henkilökohtaista ja ammatillista kasvuaan kohti työllisyyttä ja hyvää elämää.

4. Suunnitelmien laadinta

Laadintaprosessi

Haminan lukion yhdistetty tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma päivitetään vähintään kolmen vuoden välein. Tämän suunnitelman linjausten pohjalta lukio tekee vuosittain osaksi omaa lukuvuosisuunnitelmaansa selvityksen oppilaitoksen tasa-arvotilanteesta, suunnitelman tarvittavista toimenpiteistä tasa-arvon edistämiseksi ja arvion aikaisemman tasa-arvosuunnitelman toimenpiteiden toteutumisesta ja tuloksista. Suunnittelutyö tehdään yhteistyössä henkilöstön ja opiskelijoiden kanssa.

Tiedottaminen, toimenpiteet, päivitys ja seuranta

Suunnitelmista tiedotetaan lukiokoulutuksen (vuosisuunnitelmien ja niiden arvioinnin yhteydessä) opettajille, opiskeluhuollon toimijoille, tutoreille ja opiskelijakunnille.

Vuosisuunnitelman osana tehdään koulukohtaisia kyselyitä, jossa kartoitetaan tasa-arvon ja yhdenmukaisuuden toteutumista. Lukiokoulutus hyödyntää myös muita seurantajärjestelmiä (mm. kouluterveyskysely, TEA-viisari).

Koulukohtaisen suunnitelman toteutumisen lukuvuosittaisesta seurannasta vastaa lukion rehtori yhdessä yhteisöllisen opiskeluhuoltoryhmän kanssa. Arviointityön kautta sovitaan toimenpiteiden lisäksi tarvittavat isommat kehittämistoimet.

5. Toimenpiteet tasa-arvoisuuden edistämiseksi

Opiskelijavalinta

Haminan lukion tavoitteena on mahdollisimman monipuolinen opetustarjonta. Tätä kautta tuetaan laaja-alaisesti opiskelijoiden mahdollisuuksia jatko-opintoihin.

Opiskelijavalinta tapahtuu hakijoiden perusopetuksen päättötodistuksen lukuaineiden keskiarvon perusteella. Opiskelijavalinnan jälkeen vapautuville paikoille täydennys tapahtuu varasijajärjestelmän kautta. Vapaaksi jääviä paikkoja täydennetään lisähaun kautta.

Ennen koulutukseen hakeutumista hakijan on tärkeää saada realistista tietoa omista mahdollisuuksistaan suorittaa lukio-opinnot. Ohjauksen ja tiedotuksen esteettömyys edistää oikeita koulutusvalintoja ja vähentää näin myös opintojen keskeyttämistä. Näihin tavoitteisiin pääsemiseksi lukiokoulutus tekee yhteistyötä perusopetuksen kanssa.

Tasa-arvo opintosuoritusten arvioinnissa

Opiskelijan arvioinnilla ohjataan ja kannustetaan opiskelua sekä kehitetään opiskelijan edellytyksiä itsearviointiin. Opiskelijan oppimista, osaamista ja työskentelyä arvioidaan opintojaksojen edetessä monipuolisesti. Arviointi ei kohdistu opiskelijoiden arvoihin, asenteisiin tai henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.

Yleisten arviointiperusteiden lisäksi kunkin opintojakson tavoitteet ja arviointiperusteet on selvitettävä opiskelijalle opintojakson alussa, jolloin niistä keskustellaan opiskelijoiden kanssa. Opintojakson sisältö ja taitotavoitteiden sekä

työskentelyn arviointi on monipuolista: opiskelijan on mahdollista osoittaa osaamistaan monin eri tavoin. Opiskelijalla on mahdollisuus tutustua arvioinnin perustana olevaan aineistoon sen jälkeen, kun hän on saanut tietoonsa arviointipäätöksen.

Diagnosoidut vammat tai niihin rinnastettavat vaikeudet, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, maahanmuuttajien kielelliset vaikeudet sekä muut syyt, jotka vaikeuttavat osaamisen osoittamista, otetaan huomioon arvioinnissa.

Opetuksen järjestäminen ja oppimiserojen vähentäminen

Oppilaitos on oppiva yhteisö, joka edistää kaikkien jäsentensä oppimista ja haastaa tavoitteelliseen työhön. Lukiossa opiskelijat toimivat turvallisissa ja terveellisissä opiskeluympäristöissä. Tavoitteena on, että opiskeluympäristöt ovat monipuolisia ja että ne rikastuttavat opiskeluun liittyviä kokemuksia ja edistävät opiskelumotivaatiota. Toiminta on opiskelijalähtöistä, ja se vahvistaa opiskelijoiden omaa toimijuutta, kehitystä ja oppimista. Opiskelijoiden yksilöllistä etenemistä, henkilökohtaisia oppimispolkuja ja verkko-opiskelutaitojen kehittymistä tuetaan tarjoamalla opiskelijoille mahdollisuuksia suorittaa opintoja myös itsenäisenä opiskeluna.

Haminan lukiolla on ohjaussuunnitelma. Tämän lisäksi jokainen opiskelija laatii oman henkilökohtaisen opintosuunnitelmansa.

Lukiokoulutuksessa tuetaan jokaisen nuoren opiskelua ja oppimista. Tässä työssä aineenopettajan rooli on merkittävä. Oppimisen ja opiskelun tuen muotoja Haminan lukiossa ovat opiskeluhuoltotyö, tehostettu opintojen ohjaus, ryhmänohjaus ja erityisopetus. Erityisopetuksen tarkoituksena on tukea opiskelijaa oppimisen ongelmissa.

Pääpaino on ennaltaehkäisevässä työssä. Opiskelijan tuen tarve arvioidaan tapauskohtaisesti. Keskeisiä asioita ovat oppimisen esteettömyys, oppimisvaikeuksien ennaltaehkäisy ja varhainen tunnistaminen. Tarvittavat tukitoimet suunnitellaan yhdessä opiskelijan ja asiantuntijoiden kanssa. Tukimuotoina voivat olla opetuksen eriyttäminen ja muut pedagogiset ratkaisut, opintojaksojen valintamahdollisuuksien hyödyntäminen, monipuolinen opinto-ohjaus ja ryhmänohjaajan tuki. Tukitoimet voidaan kirjata opiskelijan henkilökohtaiseen opintosuunnitelmaan.

Asenteellinen, sosiaalinen ja psyykinen esteettömyys

Asenteellinen, sosiaalinen ja psyykinen esteettömyys luovat perustan oppilaitoksen toiminnalle, jossa otetaan huomioon opiskelijoiden osallisuus ja hyvinvointi. Ne eivät ole toisistaan erillisiä esteettömyyden ulottuvuuksia vaan ne limittyvät keskenään ja toimivat toistensa edellytyksinä.

Haminan lukiossa asenteellisella esteettömyydellä tarkoitetaan yhdenvertaista asennoitumista jokaisen opiskelijan opiskelumahdollisuuksiin hänen ominaisuuksistaan tai taustastaan riippumatta. Sosiaalisesti esteettömässä oppilaitoksessa jokainen opiskelija voi tuntea kuuluvansa oppilaitosyhteisöön ja osallistua sosiaaliseen toimintaan. Kun toiminnassa otetaan huomioon esimerkiksi erilaiset kulttuurit, voidaan parantaa sosiaalista ja asenteellista esteettömyysnäkökulmaa.

Psyykinen esteettömyys voidaan nähdä mielen hyvinvointina, joka tarjoaa eväitä ja voimavaroja oppimiseen ja kehittymiseen. Erityisesti opintojen aloitus on usealle nuorelle haasteellinen vaihe elämässä. Elämänmuutokset voivat vaatia nuorelta erityisen paljon voimavaroja. Opiskelijoiden mielenterveyteen ja psyykkiseen

hyvinvointiin liittyvät kysymykset ovat oppilaitoksen arjessa läsnä vahvasti. Näiden asioiden tiimoilta yhteistyö opiskeluhuollon kanssa on välttämätöntä.

Oppimateriaalit, tieto- ja viestintäteknikka esteettömyyttä tukemassa

Tietotekniikan ja teknologian nopea kehittyminen on tuonut mahdollisuuksia ja haasteita kaikille soveltuvien ja esteettömien laitteiden, ohjelmien, oppimateriaalien ja oppimisympäristöjen luomiseen. Tieto- ja viestintäteknikka monipuolistaa opetusta ja helpottaa vuorovaikutusta opiskelijoiden ja henkilökunnan välillä. Opiskelijat hyödyntävät monipuolisia digitaalisia opiskeluympäristöjä, oppimateriaaleja ja työvälineitä eri muodoissa esitetyn informaation hankintaan ja arviointiin sekä uuden tiedon tuottamiseen ja jakamiseen.

Tilojen ja oppimisympäristön fyysinen saavutettavuus

Koulutuksen järjestäjän velvollisuus on huolehtia fyysisestä esteettömyydestä siten, että oppilaitosrakennus on saavutettava ja liikkuminen ja toiminta ovat esteetöntä ja opiskelijoiden hyvää ergonomiaa tukevaa. Oppilaitoksen tilojen saavutettavuuteen sekä, liikkumis- ja toimintaesteettömyyteen liittyen on huomioitava myös turvallisuusnäkökulma. Lukiolla on oma pelastussuunnitelmansa. Oppimisympäristöä koskevilla ratkaisuilla otetaan huomioon, että oppimista tapahtuu mitä moninaisimmissa tilanteissa ja paikoissa. Erityisesti uusi tiloja suunniteltaessa fyysinen esteettömyys otetaan huomioon.

6. Toimenpiteet yhdenvertaisuuden edistämiseksi

Ikä

Ikäsyryjinnällä tarkoitetaan ikään perustuvaa syrjintää. Kuka tahansa voi tulla syrjityksi ikänsä perusteella, vaikka ikä saattaakin olla heikosti tunnistettava syrjintäperuste.

Haminan lukion toimintaperiaatteet:

Haminan lukiossa eri-ikäisiä ihmisiä sekä heidän vahvuuksiaan ja kehittämishaasteitaan arvostetaan ja kunnioitetaan. Eri-ikäisten opiskelijoiden kohtaamisille luodaan suotuisa ilmapiiri.

Elämänkatsomus, vakaumus ja mielipiteet

Vakaumuksen ja mielipiteiden käsitteeseen kuuluu monenlaisia arvopohjia, jotka voivat olla lähestymistavoiltaan eettisiä, yhteiskunnallisia tai uskonnollisia. Syrjintä vakaumuksen perusteella on laissa kielletty. Kiellettyä on myös oman syrjivän käytöksen perusteleminen vakaumuksella. Syrjintä vakaumuksen perusteella tarkoittaa ihmisen elämänkatsomuksellisten arvojen loukkaamista.

Haminan lukion toimintaperiaatteet:

Haminan lukiossa kunnioitetaan ihmisten erilaisia elämäntapoja ja -arvoja. Ilmapiiri on erilaisia vakaumuksia kohtaan avoin ja erilaisiin vakaumuksiin suhtaudutaan yhdenvertaisesti. Jokainen lukio on yhteisö, jossa monista kieli-, katsomus ja uskontotaustoista tulevilla ihmisillä on mahdollisuus tunnistaa hyvän elämän arvoja ja periaatteita sekä harjaantua yhteistyöhön. Lukiossa kannustetaan keskinäiseen välittämiseen ja huolenpitoon. Arvoperusta toteutuu lukion toimintakulttuurissa, kaikkien oppiaineiden opetuksessa ja työskentelyn organisoinnissa.

Opiskelijajärjestöt ja henkilökuntaa edustavat järjestöt toimivat ja tiedottavat avoimesti ja kunnioittavasti sekä ottavat huomioon erilaiset elämänkatsomukselliset lähestymistavat kuten esimerkiksi uskonnolliset, yhteiskunnalliset ja eettiset arvot.

Etninen tausta, kansallisuus ja kieli

Kansainvälistymisen johdosta taustaltaan, kansallisuudeltaan ja kieleltään erilaiset ihmiset kohtaavat yhä enemmän. Etnisyyden keskeisiä käsitteitä ovat etninen identiteetti ja etninen ryhmä. Etninen ja kulttuurinen tausta kuuluvat identiteettiin ja sisältävät monenlaisia tapoja olla suhteessa itseen, toiseen ja ympäristöön.

Haminan lukion toimintaperiaatteet:

Haminan lukio on monikulttuurinen, ja se ylläpitää avointa ja rohkeaa keskustelukulttuuria. Kaikkia lukiokoulutuksessa toimivia henkilöitä kohdellaan tasavertaisesti riippumatta henkilön etnisestä taustasta, kansallisuudesta ja kielestä. Näihin asioihin liittyvää syrjintää ei hyväksytä. Lukio-opetus kannustaa pohtimaan kansainvälisen kehityksen mahdollisuuksia kansainväliseen yhteistyöhön ja maailmankansalaisuuteen YK:n kestävän kehityksen Agenda 2030 -ohjelman mukaisesti. Lukiokoulutus tarjoaa opiskelijoilleen mahdollisuuden monipuoliseen tietojen ja taitojen hankkimiseen mm. kansainvälisten yhteistyöverkostojen kautta.

Sukupuolen moninaisuus

Oppilaitoksen on huomioitava sukupuolen moninaisuus kuten se, että osa ihmisistä on muunsukupuolisia, transsukupuolisia, transvestiittejä tai intersukupuolisia.

Sukupuoli-identiteetin lisäksi myös sukupuolen ilmaisu voi erota juridisesta sukupuolesta. Sukupuoleen kohdistuva syrjintä ilmenee esim. sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun väheksymisenä tai asiattomina kommentteina.

Haminan lukion toimintaperiaatteet:

Kaikkia opiskelijoita, henkilöstön jäseniä ja vierailijoita kohdellaan yhdenvertaisesti ja kunnioittavasti huolimatta heidän sukupuolestaan tai sukupuolen ilmaisustaan.

Sukupuoleen, sukupuoli-identiteettiin tai sukupuolen ilmaisuun kohdistuvaa syrjintää

ja väheksyntää tai sukupuoleen perustuvaa ja seksuaalista häirintää ei hyväksytä. Koulutiloissa pyritään välttämään tarpeettomien sukupuoleen liittyvien ilmaisujen käyttämistä.

Seksuaalinen suuntautuminen

Ihmiset määrittelevät itsensä seksuaalisuudesta puhuttaessa esimerkiksi aseksuaaleiksi, biseksuaaleiksi, heteroiksi, homoiksi, lesboiksi, joksikin muuksi tai jättävät määrittelyn tekemättä. Tätä seksuaalista moninaisuutta tulee kunnioittaa. Lain mukaan ihmistä ei saa asettaa eriarvoiseen asemaan seksuaalisen suuntautumisen perusteella.

Haminan lukion toimintaperiaatteet:

Opiskelijan, henkilökuntaan kuuluvan ja vierailijan seksuaalista suuntautumista kunnioitetaan eikä siihen perustuvaa syrjintää sallita. Erilaisten ihmisten kohtaamisen ja arvostamisen kulttuuria tuetaan ja edistetään.

Vammaisuus ja terveydentila

Vammaisuudella tarkoitetaan synnynnäistä tai myöhemmin sairauden tai tapaturman aiheuttamaa ominaisuutta. Vammaisen ihminen ei välttämättä ole sairas.

Vammaisella voi olla myös liikuntarajoitteita ja niiden vuoksi hän saattaa tarvita apuvälineitä. Apuvälineitä käytävällä tulee olla mahdollisuus osallistua täysipainoisesti ja toimia yhdenvertaisesti muiden kanssa.

Haminan lukion toimintaperiaatteet:

Ketään ei syrjitä vamman tai terveydentilan perusteella, kohtelu on yhdenvertaista ja asiallista, on sitten kyse psyykkisestä tai fyysisestä sairaudesta tai vammasta.

Opiskelijalla tai henkilöstöön kuuluvalla on oikeus päättää, mitä hän kertoo yhteisönsä henkilöille terveydentilastaan tai vammastaan. Opiskeluympäristössä tehdään mahdollisuuksien mukaan erityisjärjestelyitä, joiden avulla mahdollistetaan yhdenvertainen osallistuminen lukioyhteisön toimintaan.